

Kék harisnya és rézgombos mellény Ceglédbercelen

Barna Judit

Dolgos németek érkeztek

A magyarországi németek - akiket a népnyelv sváboknak nevez - megítélése a történelem folyamán általában mindig kedvezőbb volt, mint a többi nemzetiségé. Különösen szorgalmasnak, mértektartónak, fegyelmezettnek, kötelességtudónak és kitaróbbnak vélték őket. A német nyelvű népcsoport az ország legnagyobb nemzetisége, akik Németország középső és déli területéről, többségük Bajórországból, Schwaben és Württemberg tartományokból érkezett hozzánk három nagy időszakban. A többség a 17-18. században talált új hazát Magyarországon, hogy a török hódoltság idején elpusztult magyar lakosságot pótolják. A sorsukkal elégedetlen emberekkel teli hajók, szekerek érkezését az ország különböző megyéiben is örömmel fogadták, mert dolgos parasztok, kézművesek, iparosok, bányászok, szőlőművelők voltak közöttük. A II. világháború viharában azonban tömegesen süjtött a magyarországi németeket a kitelepítés és a kényszermunka, akik nemzetiségük, anyanyelvük miatt jutottak erre a sorsra, számuk ekkor jelentősen megcsappant.

Két évtizeden keresztül lassan erodálódott a német nemzetiségi lakosság önazonossága, de a konszolidálódott 1970-es években lassan megkezdődött a sváb hagyományok újjáélesztése. Az ország-szerte szétszórta élő közösségek kezdetben kulturális csoportokat alakítottak, majd a 1990-es években a nemzetiségeket megillető ön-

Falumúzeum

kormányzatiság lehetőségével élve, a közoktatási intézményekben újjászületett a nemzetiségi nevelés. Azóta is folyamatosan ápolják kulturális hagyományait, tovább öröközik a szokásaikat, ételleiket, és az öltözködésüket.

Ceglédbercel megbe- csült közössége

Manapság a svábok legnagyobb számban Baranyában, Tolnában, Bács-Kiskun megyében, Pest megyében, például a 4500 fős Ceglédbercelen élnek. A mai generáció közösségében a német gyökekek megmaradtak, és ennek érdekében sokat is tesznek a gyerekeikért: a településen működő óvodában és általános iskolában német oktatás folyik. A nemzetiségi tudatot erősíti az eredeti táncok oktatása, a nemzetiségi kórus, és a Freude Kapelle fúvószenekar, akik az 1900-as évek első feléből, a sváb fúvószenefénykorából Ceglédbercelen fellelt kottákból játszanak. A sokszínű kulturális tevékenység mellett még egy valódi örökséget is sikerült megőrizni, a sváb népviseletet.

Patschker és spanglis regatta

A világot járt fiatal táncosok ott jártunkkor részletesen bemutatták a népviseletet, amely több tekintetben el-

tér más magyarországi sváb viseletektől.

A ceglédberceli német nemzetiségi népviselet eredeti formában őrizték meg, amely az 1930-as évektől változatlan. A női ruhára jellemző a három-négy keményített, beráncolt

alsószojnya, tetején pliszírozott, színes a felsőszoknya.

Felül egy keményített, fehér, puffos ujjú ingvállra mélyen kivágott, ujjatlan, derékban szűk, díszes mellény kerül. Széleit az anyag színével egyező árnyalatú zsinórral, vagy farkasfoggal szegték be. Korábban sötét alapon színes, apróvirágos, később önmagában mintás fekete, kék, zöld, barna.

A régi sváb képeken is az egyik legszembetűnőbb ruhadarab a kötény. Ez volt az egyetlen, amit férfiak és nők is viseltek, az öltözékek elmaradhatatlan tartozéka még ma is. A hétköznapiak olcsó vászonból, vagy mintás kékfestőből készült kötényeket hordtak, az ünnepi öltözethez fényes fekete, vagy zöldes kötény tartozott. Ezek fehér rumburgi lenvászonból készültek, amit először festékekkel befestettek, utána „bepucoltak”, kifényesítettek egy indigófestékből, keményítőből és bóraxból álló keverékkel. Az öltözetet kiegészítik kék, kötött harisnyával, a csipőt düssá varázsló, a szoknyák alá derékra köthető vattázott betéttel, és sokféle szalaggal. Fontos tartozék a kendő. Hordanak a ruha anyagával, színével összhangban álló fejkendőt, vállkendőt, és hideg időben nagykendőt, mindegyikből van hétköznapi és ünnepi is.

A legrégebbiről származó ünnepi cipők bársonyból készültek, pánt nélkül, masnival díszítve. Megszokott viselet volt hétköznapiokon a bőrtalpú kötött cipő, a patschker, melyek készítésére külön mesterek szakosodtak. Az 1920-as évek körül megjelentek a pántos, spanglis bőrből készült regatta cipők, amelyek csattal, gombbal vagy patenttal záródtak.

A férfiak fekete zsinóros posztónadrágot és hozzá díszítőkendőt, valamint szintén posztóból készült rézgombos mellényt hordanak, fehér inggel és dongaszárú csizmával. A viseletet fekete kalap egészíti ki, melyre rozmaringot és piros muskátlit tűznek.

A ceglédberceli svábok gondosan ápolják, tárolják házaikban a sokszor 70-80 éves ruhatárukat, és örömmel viselik az ünnepeken, és a helyi lakosság által kedvelt sváb bálkon is. A Falumúzeum őrzi a német falusi építkezés kék-sárga homlokzatának hagyományát, a tiszta szobákban a díszes falakat, a festett bútorokat, a magasra püpozott, csipkés párnákat.

Fotók: Okolicsányi Zoltán, Kőhalmi Dezső

